

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitised at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text.
This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

lösören på så säker pant. Jag ber skyldigast om ursäkt at en lär'd nyhet kommet at inwiklas i så olärda saker. Ännu et ord. Den berömde Konst-mästaren och Chymisten, von Greiffenstein, har ännu den benägenhet, at förråda sin hemliga Wisshet, och tillika wärd några Banco-sedlar. Efter många besökningar, och ännu flera besök, har Han hundrade Konster sig förbehållna; med hwilka Han ej enwiskas, utan utdelar sina Ljus, skapar ut- och inländska Frugter, wändar Metaller i blått, och är en Phosphorus här i Staden. Som Natwakare, lärde jag helst, at stöpa Ljus på Greiffenstein'ska Moden. Han skal wara Lyst Adelsman, och Son af forna Geheime-Rådet hos Land-Grefwen af Hessen-Darmstadt, äfwen Swäger med den i nyare Historien så bekante Swersten Menck. Om Fadrens egendom gåde bort i rök och försök, på Sonen tilfaller et ogement af i Kunskapen, och oförnekligt många Näringsfång.

Götheborgska Wexel-Coursen.

	Onsdagen.	Lördagen.	
London	- -	54 $\frac{1}{4}$	Dal. R:mt
Amsterdam	50 $\frac{1}{4}$	50 $\frac{1}{4}$	M:t R:mt
Hamburg	48 $\frac{1}{2}$	48 $\frac{1}{2}$	M:t R:mt

Utgågne Skeppare äro Jöran Smitt til Jönköping af Man med Järn och Bräder, Alexander Douglas til Camphier med Ostindiskt Gods.

Ankommen är Lars Larsson Edle från Belfas med Smör.

Som Kundgörelserna göra de wigtigare Nyheter för oss inpass, at jag nödgas undertiden bygga en Flögel wid Wexeln; ellså tagas hädanester inga olärda saker emot, ännu mindre på trycket utgifwas, utom wanlig wedergåltning af 8 till 10 öre S:mt: en måttelig ersättning för up och oförmodad kostnad

Götheborgska Magasinet.

den 29 Januarii 1759.

Kyrko-Tidningar.

Kyrkoherden wid Hospitalet, och Öhrgryste församling, Herr Mag. Wallerius, är nyligen hedrad med Prostnamn, hwartil Han offentligent lyckönskade. Vivat Praepositus Wallerius! Hospita vivat!

Nec magis hoc ullum Svedia nomen amet! En wår nye Prost är Soneson af framledne Biskop Wallerius, och Syskonbarn med två widberömde Professorer, och en Prost, om icke Doctor i Nerike, af samma namn. Hos de Romare war ock en betydande Slägt, som bokstafweras på samma wis, hwilken jag redan slaget ur hägen, sedan jag blifwet Swenskt hel och hållen. Finge jag nöddigt wirke til en beskrifning öfwer Hospitalet, Moderkyrkan i det nya Prostetriet; Sulle jag ofördrögeligen rikta Magasinet med fromma Nyheter. Ännu råknar man så Prostar i Sifster, utom de 10 ordentelige, som äro (a) Herr Doctor och Dom-Prosten, Matthias Otto Ubechel, Herr Lector, Jacob Arwidson, Prost öfwer Södra, Herr Wilhelm Brag, Prost öfwer Norra Dom-

(a) Detta är på begäran upseknadt, och mig öfwerlemnadt, af wår outtröttelige Secreterare wid den Andelike Rätten härslådes, Herr Johan Wlander, hwarför re skyldigast tackas.

Dom-Prosteriet, Herr Doctor, Jonas Wahlsborg
 Prost öfwer Elfsjöles Contract i Bohus län, Herr
 Mag. Matth. J. Ekström, Prost öfwer Wikorner
 Contract i samma län. Marks Prosteri är ännu
 dött, efter Aldermannen för våre Prostar, Herr Mag.
 Aurelius, känd som fordom Lector, Prost och Rik-
 dagsman. I Rind lesiver ännu gamle Prosten, He-
 lars Lignelius. I Halland märkes Prosten uti Hjär-
 och Wiske-Härader, Herr Mag. Severin Wallin
 uti Himle- och Fauras Härader, Herr Magister Jo-
 nas Brag, uti Halmstads Prosteri, Herr Andre-
 Gadelius, i Laholms Contract, Herr Carl Hummel
 Bror med Herr Landshöfdingen Hummelshjelm, o-
 de flere namnkunnige Humlar. Local-Prostar äro
 utom Theologiä lektorerne, Herrar Elieser Poppelma-
 och Swen Jacobson, Pastorn i Haslöv Herr Ma-
 Herlach Dahlberg, Pastorn i Snöstorp, Herr Christ-
 Hummel, Pastorn i Drengsferd, Herr Philip De-
 dahl, Pastorn i Starkerr, Herr Mag. Daniel Pe-
 pelman, Pastorn i Skeplanda, Herr Mag. Severin
 Ring, och Pastorn i Hospitalet och Öhrgröte, Herr
 Magnus Wallerius. I hela Bohuslän, Mark-
 Rinds Prosteri, samt Hjär- och Wiske-Härader
 ingen characteriserad Kyrkoherde. Theologiä Doctor
 äro ej öfwer 3 i hela Stifftet, näml. Hans Högnad-
 dighet, Herr Biskop Jöran Wallin, Herr Doc-
 Prosten Matthias Dito Ubechel, och Herr Prost
 Jonas Wahlsborg.

Stads: Nyheter.

Krögare sälja

En Kanna godt och klart dubbelt Öhl, för 1
 öre Smt, Krögare-öhl för 6 öre, Måltids-öhl för 6 öre

öre, Swagbricka för det samma, Spis-öhl för 2 öre
 Rmt. Innan Läsaren blir aldeles otorstig, wil jag
 påminna, at i Stockholm äro mellan 7 och 800 Kro-
 gar, och här i Staden jämt 100, alla belägna i Swen-
 ska Församlingen: rikt ämne til allehanda betragtel-
 ser, doch med förbehåll, at ingen misstuder en så widlyf-
 tig kundskap i Krögare-Historien. Som endaste nyt-
 tan af Krögar är de fattigares maktighet, at få sit da-
 geliga dricka, när de förtjent några styfwer; och detta
 ändemål kan winnas, utom alt för mycken tidspillan af
 nyttiga tjenstehjon; alltså dristar jag undersöka, huru-
 vida antalet af våra Krögar är för stort eller litet.
 Här i Staden finnas, med Garnizonen och alt, ej myc-
 ket öfwer 10000 Människjor, små och stora, det är
 100 för hwar Krog: hwaraf halfwa delen äro Dwin-
 folk, hwilka mindre tillita dessa Wisshus: och af de
 50, som fallet hwar Krögare til, är hälften Barn och
 Ungdom, hwarföre återstår 25 allena. Förmodeligen
 lära 13 härbland, intagne af sundare tankar, hålla
 Krögar för mindre hederliga Scholar. Alltså fattar en-
 dast et dussen Personer til hwar Öhl-Krämare: hwilken
 uträkning äfwen har rum i Stockholm, så vida folk-
 hopen är mellan 70 och 80000 derstädes. Krögar äro
 således allför många, helst om en helbregda Piga
 finnes på hwart ställe, som upofrar sin tid ofta til an-
 dras Fadeliga tjenst. Ibland hederlige Krögare i
 Staden, och dem som hafwa rikeligare näring af in-
 komne Bönder, märkes Dehr i Kyrkobnen, hwilken
 föret efter den sifte olyckelige wädelden, funnet hurtig-
 het och utwägar nog, at upbygga et stenhus, beläget
 wid lille Bomen. Ännu en anmärkning, hwarföre
 jag wäntar heder och tackfägelse af de gode Krögare.

De borde hwardera tyckes mig, förse sig med et dusse Kalfwar, hwilka ruset kom ner oförlifneligen till måtta, enligt Herr Baron Brauners upmuntrande Förslag. Kostnaden at goda med dricka är medelmåttig tid lindrigare, åtminstone här omkring och om köttet blifwer mindre hwittt än godt, är det så wäl efter ypperste smaken.

Medan jag talar om Wätwaror, märkes, Arach kostar nu mera 12, och icke 9 Dal. Kannan Så ändrar sig tiden inom 14 dar. Mjöd är en drink som kommet aldeles ur moden, ehuruwål den i förtida tider smakat för en årlig Swenssk. Jag har kända slag, kommet ifrån Jutland, som utan wanheder förefås i ställe för win. Likaledes bör med Fyrtio heder ihogkommas den årlige Nebba, som sätter ej några Taxa på det förträffliga Kallebåkswatnet, än spissöhl. Genom 3 til 4 Dalers förslag erhålles likwål kanna hwar dag året öfwer: hwilket är stort afkast emot 7 Dal. och 20 öre S:mts utgift, efter dageliga omgålden för et lika Wattunått. Ibland andra utstegrada waror räknades ock watnet ej långesedan, hwilket har sina skäl, utom annat, i den bekanta Foderboken. Näringsfånget är oemotsägeligen nyttigare för Staden, än båtande för Nebba, om han räknar på dagsverken, och hwad försummas wid gården. Det utan säger Historien, om hon är sann, at et ankar roten undertiden, med Brännewins Indelning, inlupmen genom olyckeliga misshugg strandat i Tuller Dmsider märkes, at detta Watnet borde med Chymiströn pröfwat, och af Naturkunnige wänta sin tillståndiga wärdering, ej annorlunda, än mysligen händt i Holland.

Så

Såsom litet Bihang til Urtikeln om Marfegången, inryckes följande Utdrag ur Wennerborgs Marfegångs-Taxa för år 1758.

	Städernas Taxor.				Marfegången.	
	Borås	Wennersb.	Alingsås	Ulric.h.	Åmål	Dal.S:mt.
Wän.	11	12	12	10	11	12
Korn.	8	10	10	8:16	9	10
Malt.	8	11	10	8:16	9	8

I denna Taxa är intet Medium så noga agtat, twisfvelsutän af goda grunder, ehuruwål Maltet, hwilket efter Städernas Taxor är dyrare, blifwet i Marfegången lägre taxerat än Kornet.

Wid Frimurare-Barn- och Kopp-ympnings-Huset härstädes äro förledet år ympade 12 barn, under Herr Engelhardts, wår berömlige Stads-Fältskär, öma wård, och wanligen lyckeliga tilsyn: at förtiga flera små Med-människor, som genom detta wälsignade Medlet blifwet lyckeligen frelste från Barna-pesten, jag menar de wanliga Kopporna. De som frie från fördomar, eller upmuntrade af dessa föresteg, tackas i Herr Engelhardts händer öfwerlemna sina fåra Pantar, böra inom den 15 Martii anmäla sig, at låta dem genomgå denne så helsosamme, som ej widspelige Skärselben.

Utän at i minsta mål förringa en så ståtelig, och för andra loger afundswård, anstalt, har jag likwål en närrörande beskylning emot Kopp-ympningen. Det påstås af andra, (och bewis der til äger jag) at år 1757 flere döde af Koppor här i staden, än tilforene, hwartil ympningen skal nödwändig giffwet anledning: är fördenksful rådeligt, om smittan ej kan hindras utomgård, at antingen lemna dessa rädningsmedel, ut-

ler

”ler dröja, tills Kopporna redan insunnet sig; och
 ”äfwentyras med hufswa curen. Är det af flera
 ”afgjort, at mot 12, som lyckeligen genomgådt ymp-
 ”gen, et större eller lika antal lidet af wädelig smitta
 ”så winnes ej ändamålet: twärtom fastas öma sam-
 ”ten i billiga qwal öfwer småfolket, som blifwet gene-
 ”de ympades bättnad förördeladt. I Memoires de
 ”Trevoux 1757, för Januarii månad, då Kopp-
 ”pningen härstädes inrättades, står en lång Artikel, som
 ”hotar Herrar Kopp-ympare. En namnlös Författa-
 ”re, hwars samwete swider öfwer Ympningen, glömm-
 ”ej at påstå de små äfwentyrars bästa. Bland aff-
 ”kande Fål, som ej sparas, synes detta vara det starkaste
 ”Huru tillförlitelig Ympningen må vara, säger Han-
 ”bör den ej widtagas på din nästes befostrnad. Inge-
 ”har orsak at klaga, när Kopporna af naturliga o-
 ”ker rafa. Men om Ympare sprida denne Far-
 ”stående til ansvar både för Gud och människjor. Ja
 ”behöfves i vår uplysta tid, at lägga långt ifrån lat-
 ”det, för at bryta dessa wägar. Troligt, at Kopp-
 ”pningen lider öförflykt, och här begås fallacia cau-
 ”non caussa, at tala så hufweligen lärdt. Om någ-
 ”öfwer wanligheten dödt af Kopporna år 1757, blef-
 ”så mycket färre bortrykte i förledet år. Ympninge-
 ”war doch i gång hela tiden. Sedan bör efterses,
 ”hwilka månader barnen dödt af wädelig smitta. H-
 ”wet, huru domen faller ut, när ransakningen går rätt
 ”wägar? Desutan är Koppgiftet nästan oundwikeligt
 ”är då icke lycka, at hela werlden har tilgång til et
 ”beprosawat motgift? och wälsignelse nog, at ingen ge-
 ”nom detta Meblet förlorat, hwarken uti eller utom
 ”Kopp-ympnings-huset, och at ympningen ingen wägras
 ”Dof

Doch är angeläget at sija mellan Barn- och Ymp-
 ”nings-huset. I det förre äro många med döden
 ”afgångna; men i det sednare aldeles ingen.

Wid detta tilfälle kan jag ej förtiga, huru heder-
 ”ligen utlänske loger yrat sig om Salomoniska Inrät-
 ”ningen. I slutet af Frimurare-Almanachan för
 ”år 1758 talas i hög ton om et Werk, som förenar Lä-
 ”kare-konstens framsteg med en brinnande ärrå, at
 ”ädelst använda det til människjo-slägrets bättnad.
 ”Denna loge, heter det, tar på egen kostnad emot barn
 ”af bägge könen, dem Föräldrar bitbringa. De för-
 ”re så nya kläder från tå til topp, och förberedas der-
 ”städes, at undergå ympningen på en tid af 3 Måna-
 ”der, då de läckert underhållas, och stötas på det snyg-
 ”gaste. Man qwarhåller dem några wekor efter stu-
 ”tad Cur, och sänder dem sedan, försedde med bättre
 ”kläder och helsa, til Föräldrarne tillbaka. Den som
 ”törstar efter mera beröm, bestå sig Almanachan: jag
 ”är trog Öfwerfättare.

Den 27 sifstledne December, eller wid sista Fri-
 ”murare-Högtiden, räknade man 48 synlige ledamöter
 ”af denna berömda loge. I utet männiffligt öga har
 ”sedt täckare Förkläden, sade några, och den lilla Mur-
 ”fleswen war et mål för många äfådare, som gjorde
 ”utom Bröderskapets kostnad en högtidelig Haye. Det
 ”är ingen hemlighet, at Fendrichen, Herr Baron B-
 ”riffat Frimurare-Sångerna. Hwad under, om jag
 ”framdeles förskrifwer något lärdt ifrån det Salomo-
 ”niska, och i flera affigter mitra, Sålkapet?

Venedig. Joseph Grillo, en Slåtinge af
 ”wäre wideberömda Grillar, och Härtig af runda Wer-
 ”get, Pal gista sig med Råds-Herren Grimani Dotter,
 ”som står i Morgongåfwa 40000 Plåtar. på

Påminnelse til Sättaren. Jag förbehåller mig, för allt det lärda förtroende, som bör wara emellan, at ingen bokstaf sättes annorlunda, än för midskriften intygar. Det kommer ofta an på ett ställe för o, at mista hela sin Grammaticaliska notation och rykte. I första Arbetet, 7 s. 26 l. står woro i Tert. plur. Imp. Likaledes komme för Kommo på 8 s. 17 l. NB. Detta war illa swarswad Svenska, ty Verba tert. Conj. lyftas i tert. plur. på o, in i prima pl. på e, lika som alla Verba. Desutan min Boktryckares Adjunct emwis, angående stad Bourdeaux, som oagrad all rättelse från Bourdeaux. Bourdeaux blef obegripeligen illa trykt på 10 l. 15. Går en Swenskt Aristarchus, eller Ordtrytare, se den fel, så blifwer ej Sättaren, utan jag, misstänkt för teret både i Fransiska och Swenska Skrifkonsten. Bort med alla Tryck-fel; derest jag icke så ställer in med min Hjelpare, at han räddes framdeles åt sig hela det lärda ansvar, i hwilket bägges wår summelse of utan twiswel kastar.

P. S. På tolfte sidan står 20, bör läsas 25. 14 sidan står Jehnan, bör läsas Schröder. Detta är et stort tryckfel: men det är godt at så fylla på någonting.

Som Critiquer inkommer ifrån Stockholm och städer öfwer roliga, men widlystiga Kundgörelser, så trodde de hadanefter serfult, och erhållas hwar Måndag i min Fingra, för 1 öre Smit Exempelret. Jag begär ingen numeration på detta nyttiga Papperi; men icke kan jag göra det för intet. Det kommer nu an på de fleste Läsare, om Herrar Stockholmare skola framgent hålla det omögeligt, at skrifa lärda Nyheter ifrån en ort, där det inga gifwas. Så lyda orden i hellska Bokstafwen: at detta blir hela Företalet til et Arbete, som får denna öfwerkrift: Swad Nytt i Staden?

Swad Nytt i Staden?

den 29 Januar. 1759.

En högtbedröfwad Enka på Rådstugo-Källaren bellar alla, som fått presenter af räkningar, med wänlig begäran, at de tåktes af Christelig kärlek afbörda sig deras Skyldighet, och det innom 3 wekor. Ondt eller godt samwete öfwer obetalta förtäringar blir, efter äldre och nyare rön, wårre och icke bättre genom trägna påminnelser. Skulle dessa driffjädtrar ej wara starka nog, ärnar en wårnlös Enka genom stöd af lagen förmå gäldenärer, at fulgöra sina pligter. Orsaken til denna strånghet är intet annat, än en tryckande nöd för Sterbhuset, som kånnes å sin sida wid Borgnärer, hwilke swåriligen tilfredställas utom redbar betalning. Ingen förtänke mig för hård skrifart, i fall denna kundgörelse blir et åskedunder i någras öron. Som en borgelig nyhet märkes, at denna Källare-rättighet kostar årligen 300 Dal., och har likwål många Friare.

Hos Handelsmannen, Herr Jens Fr. Jenssen, finnas friska Citroner och Pomeranser til köps, om de icke redan gådt med til Punche och Bischoff: i hwilket fall något förråd gifwes hos Herr Dahlberg, boende i Båtaldermannen Jungrens hus. Priset är allestädes billigt, och likwål otilläteligt at weta. På sednare ställe säljes en hop Fårnbråte desutom, såsom Skrapor för Hästar, och Burar för Foglar af alla Tungomål, 2c. 2c.

Engelska Potatoes, förmodeligen af bästa sort; hafwa nyligen seglat hit, och taget in hos Herrar Scott och Macfarland.

Åf